

Світлана Бойко

Реалізація основних ідей творчої спадщини І. Огієнка у проведенні міжнародних конкурсів з українознавства для студентів та молодих учених

У статті розкриваються основні ідеї життєвого і творчого доробку І. Огієнка; прагнення митрополита пізнавати, підтримувати і розвивати український світ; висвітлюються певні моменти реалізації цих ідей у проведенні міжнародних конкурсів з українознавства для студентів та молодих учених.

Main ideas of life and creative works of I. Ogienko, his cravings to know, support and develop the Ukrainian world are shown in the article. Some moments of this ideas realizations in caring out by the Ukrainian studies international contests for students and young scientists are revealed.

У сучасній українознавчій літературі дослідження різноманітної творчої спадщини Івана Огієнка, велич його постаті, на жаль, є поки що однією з найменш вивчених проблем. Феномен І. Огієнка полягає в тому, що «за будь-яких крутих виражів своєї житейської долі, перебуваючи багато літ на чужині й усвідомлюючи неможливість через політичні обставини свого повернення на Батьківщину, але залишаючись вірним своєму народові до останнього подиху, він не втомлювався нагадувати кожному українцеві про головні свої житейські гасла: не соромтеся свого українства, любіть свою мову, спілкуйтеся нею повсюдно, невпинно вивчайте її, дотримуйтеся одного правопису, не занапастіть свої душі зрадництвом усього рідного!» [26, с. 8].

Іван Огієнко (1882–1972) належить до числа тих учених, чиї імена у попередні десятиліття з відомих політичних та ідеологічних причин несправедливо замовчували, паплюжили, фальсифікували. Тому й склалося так, що творча спадщина І. Огієнка в Україні ще мало досліджена. Як стверджує Й. Сележан «ім'я професора замовчувалося, хоча за кордоном він був відомий як вчений, церковний і громадсько-політичний діяч» [24, с. 267–268].

М. Тимошик зазначає: «сучасники називали його людиною енциклопедичних знань, праці й обов'язку. І це не випадково. Адже свій природжений хист ученого, педагога, державного, громадського, церковного і культурного діяча він однаковою мірою успішно застосовував і як мовознавець та літературознавець, і як редактор та видавець, і як перекладач та поет, і як ректор та міністр, і як православний митрополит та історик Української церкви» [26, с. 4]. Підтвердженням

сказаного може бути, *по-перше*, те, що І. Огієнко є автором мовознавчих монографій, історичних та релігієзнавчих праць, оригінальних поетичних творів; *по-друге*, «він розробив власну концепцію національної школи, яка базувалася на принципах доступності, народності, безплатності початкової освіти, рідномовності навчального процесу» [21, с. 133]. *По-третє*, «на час виникнення Центральної ради Іван Огієнко вже був відомим українським вченим, котрий одним із перших у Київському університеті перейшов на українську мову викладання. Тому його спочатку обирають до складу ради новоутвореного міністерства освіти, а влітку 1918 р. довіряють посаду міністра освіти та віросповідань. З його ініціативи у жовтні 1917 р. у Києві засновано Український народний університет. Це перший в Україні вищий навчальний заклад з українською мовою навчання, який у серпні 1918 р. перетворено в Український державний університет. І. Огієнко отримує там посаду професора української мови» [25, с. 70]. У серпні 1918 р. він стає засновником та ректором другого українського університету у Кам'янці-Подільському, читає там лекції як професор, відкриває богословський факультет, українську гімназію для дорослих, курси українознавства. Згодом разом з академіком А. Кримським та професором Є. Тимченком у Міністерстві освіти Української Народної Республіки очолює правописну комісію, що готує «Проект правопису української мови», який було прийнято і затверджено Всеукраїнською академією наук. Паралельно докладає багато зусиль для створення підручників. «Протягом 1917–1918 рр. у київських видавництвах вийшло друком близько 20 навчальних підручників та посібників Івана

Огієнка, призначених для вивчення української мови всіма категоріями населення» [25, с. 70]. *По-четверте*, після поразки національних сил І. Огієнко, опинившись у вимушеній еміграції, створює низку українських установ, зокрема у Польщі – Український народний університет, започатковує видавництво Української автокефальної церкви за кордоном. *По-п'яте*, будучи глибоко релігійною, відданою християнським ідеалам, людиною, в сані митрополита Іларіона він став палким поборником об'єднання всіх гілок українського православ'я в єдину соборну церкву. За сприяння І. Огієнка у квітні 1960 р. у Вінніпезі було проголошено Акт духовного об'єднання трьох церковних автокефальних церков-митрополій діаспори: Української греко-православної церкви в Канаді, Української православної церкви у США й Української автокефальної церкви на чужині.

Досконало володіючи багатьма мовами (англійською, німецькою, польською, грецькою, латинською, староєврейською, церковнослов'янською) «професор Огієнко не лише дослідив десятки, сотні різноманітних рукописних і друкованих книг, а й багато з них переклав на українську мову. Особливо інтенсивною, довготривалою та плідною була його праця над перекладом різноманітної богословської літератури. Усього ж митрополит Іларіон здійснив і видав близько п'ятдесяти перекладів богослужбових книг рідною мовою. Та найбільшим його подвигом у цій справі є перекладена зі староєврейської та грецької мов Біблія» [7, с. 9]. (Над нею він працював понад двадцять років. І ще більше десяти років пішло на те, щоб видрукувати її достатнім тиражем. У 1962 р. Біблія була видана Британським біблійним товариством).

Важливим фактом у творчій спадщині І. Огієнка, як запевняє А. Марушкевич, є те, що «перебуваючи на високих духовних посадах, І. Огієнко не відмовився від науково-педагогічної праці. Про це свідчать його публічні виступи, написані ним та перекладені українською мовою проповіді (всього 48 одиниць)» [18, с. 48]. Серед них є праці педагогічного характеру, такі як «Плекаймо духа свого найперше», «Бережіть свою рідну мову», «Горе зрадникам рідного народу» (всі – 1943 р.), «Живімо правдою» (1944 р.).

Неймовірно багато зробив І. Огієнко для розвитку української видавничої справи. Унікальні часописи «Рідна мова», «Наша культура», «Слово істини», «Віра й культура» десятиліттями несли українське слово в усі куточки світу, куди доля закидала наших співвітчизників. При цьому слід звернути увагу на постійний тягар редакційно-

видавничих клопотів І. Огієнка. Наприклад, на те, що у 30-ті роки видавати «Рідну Мову» – давно омріяний часопис соборницького спрямування – І. Огієнко наважився в умовах кількарічного безробіття. М. Скалецький та З. Тіменик підкреслюють: «“Рідна Мова” не мала штату: окрім дружини Домініки, допомагали два сини – Анатоль і Юрій – “поправляли коректу”, вели редакційне діловодство і займались розсиланням. При тодішній малій кількості передплатників тільки майже 18-годинна щоденна праця і продовжувала життя цьому часописові. Ситуація фактично не поліпшувалась упродовж усього періоду (1933–1939 рр.): редакція в особі Огієнка постійно перебувала перед дилемою: або завмерти, або жевріти» [25, с. 71].

«Праця задля утвердження національної ідеї в екстремально важких умовах; принциповість в обстоюванні особистої і національної честі; реалії клятви і максималізм ідеалу; фізичні недуги і несприятливі умови життя та діяльності; врешті – очорнення, наклепи, цькування, переслідування, поневіряння по чужих чужинах... і – крізь усе це віра, невідреченість від ідеалу...» – ось, на думку М. Скалецького та З. Тіменика, основні характеристики життєвої спадщини І. Огієнка [25, с. 69].

Щодо творчої спадщини І. Огієнка, Л. Оленич стверджує, що «переважна більшість творів митрополита Іларіона сьогодні ще недоступна українській громадськості. Значна частина творчої спадщини перебуває за кордоном – у Польщі, Швейцарії, Канаді, Німеччині. Невідома й досі доля бібліотеки та його архіву, полишених у Кам'янці-Подільському» [7, с. 10].

Проте, з деякими працями І. Огієнка на сучасному етапі вже можна познайомитися. Станом на 1997 р., як вказує В. Крисаченко, загалом творча спадщина І. Огієнка нараховувала «понад 900 надрукованих і біля 100 рукописних праць» [14, с. 381]. Але з того часу стараннями деяких науковців (М. Тимошик [19; 27], Ю. Мулик-Луцик [8] та ін.) і завдяки діяльності Фондації імені митрополита Іларіона, яка намагається повернути в Україну величезний багатогранний творчий доробок мислителя, ці показники в Україні змінилися. (Як зазначає М. Тимошик, канадська сторона передала Фондації імені митрополита Іларіона копії усієї рукописної спадщини вченого з вінніпезького архіву, яку її творець заповідав перед смертю повернути на Батьківщину за двох умов: коли Україна буде вільною і коли вільною буде її церква [26, с. 5]). Так, у 2007 р. за свідченням деяких дослідників, «творча спадщина митрополита Іларіона... становила близько 2000

наукових праць». [7, с. 9]. Найбільш вагомими є «Українська культура» (1918), «Історія українського друкарства» (1924), «Нариси з історії української мови» (1927), «Пам'ятки старослов'янської мови X–XI віків» (1929), «Крехівський Апостол» (1930), «Сучасна українська літературна мова» (1935), «Українська церква» (Т. 1–2, 1942), «Історія української літературної мови» (1950) та інші.

Чимало досліджень творчої спадщини І. Огієнка (станом на 2012 р.) вже опубліковано, про що свідчать деякі бібліографічні покажчики, зокрема: «Іван Огієнко: “Я все зробив, що міг зробити...”» (2007) та «Іван Огієнко: “Тобі, Україно, віддав я всі сили...”» (2008). Обидва покажчики містять біографічні нариси та бібліографію творів і літератури про різносторонні аспекти діяльності І. Огієнка.

Бібліографічний покажчик «Іван Огієнко: “Я все зробив, що міг зробити...”» [7]. Тернопільська обласна універсальна наукова бібліотека випустила як нове видання серії посібників «Родом з України», приурочене «до 125-ліття від народження та 35-річчя від дня світлої пам'яті великого сподвижника національної ідеї, вченого, державного, громадського та церковного діяча, письменника Івана Огієнка (митрополита Іларіона), а також з нагоди проголошення 2007 року Роком української книги» [7, с. 4].

Запропоноване видання має чотири розділи: «Твори Івана Огієнка», «Література про Івана Огієнка» (виділено підрозділи: «Іван Огієнко – державний і громадський діяч», «Наукова спадщина І. Огієнка – історика, культуролога, філософа», «І. Огієнко – мовознавець», «Іван Огієнко в українському літературному процесі», «Педагогічна діяльність Івана Огієнка», «Богословські погляди та церковна діяльність», «Видавничо-редакційна, архівна та бібліотечно-бібліографічна діяльність»), «Вшанування пам'яті Івана Огієнка» (містить підрозділи: «Фундація імені митрополита Іларіона», «Видання творів І. Огієнка та літератури про нього», «Всеукраїнська премія імені І. Огієнка») та «Бібліографія».

Укладачі видання зазначають, що у процесі роботи над покажчиком було опрацьовано каталоги та фонди Тернопільської обласної універсальної наукової бібліотеки, Тернопільської обласної бібліотеки для молоді, Тернопільської обласної бібліотеки для дітей, Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка, Державного архіву Тернопільської області. Використовуючи Всесвітню мережу Інтернет, переглянуто електронні каталоги Національної парламентської бібліотеки України,

Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, Наукові бібліотеки ім. М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Наукової бібліотеки Національного університету «Острозька академія», Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України, Бібліотеки Наукового товариства ім. Т. Шевченка (Нью-Йорк), обласних бібліотек України. Хронологічні рамки добору – 1908–2007 рр.

Другий бібліографічний покажчик «Іван Огієнко: “Тобі, Україно, віддав я всі сили...”» [6] було видано Кам'янець-Подільським національним університетом «до 90-ліття Кам'янець-Подільського національного університету, фундатором і ректором якого був Іван Огієнко (1918–1920 рр.)» [6, с. 4]. Цей покажчик складається з одинадцяти розділів: «Універсальність постаті Івана Огієнка», «Іван Огієнко і процес українського державотворення», «Іван Огієнко і його сучасники», «Іван Огієнко – культуролог», «Іван Огієнко як церковний діяч», «Іван Огієнко і проблеми мовознавства», «Іван Огієнко і проблеми літературознавства», «Роль Івана Огієнка у справі національного виховання», «Іван Огієнко і проблеми українського краєзнавства», «Видавничо-редакційна, архівна та бібліографічна діяльність Івана Огієнка», «Затяжна боротьба науковців та широкої громадськості за повернення імені Івана Огієнка в Україну та гідне пошанування його пам'яті». Хронологічні рамки добору праць науковців – 1990–2008 роки. (Авторами наукових праць є члени професорсько-викладацького складу Кам'янець-Подільського національного університету, а також його почесні професори).

Національний науково-дослідний інститут українознавства та всесвітньої історії також долучився до дослідження життєвої та творчої спадщини І. Огієнка. В журналі «Українознавство» були надруковані наукові дослідження П. Кононенка [11], В. Грабовського [5], В. Ляхоцького [17], А. Марушкевич [18], Г. Сазоненко [22; 23], І. Головай [4], І. Вернудіної [3], Г. Лопушанської [15; 16], С. Савойської [21], О. Копкової-Білоус [12]. У «Збірнику наукових праць НДІУ» про І. Огієнка є праці Й. Сележана [24], М. Скелецького та З. Тіменика [25]. Про І. Огієнка йде мова у хрестоматії-посібнику В. Крисаченка «Українознавство» [14], значення мовознавчої спадщини І. Огієнка для дослідження розвитку української мови й культури розкрито у монографії І. Краснодемської [13, с. 171–178]., творчу спадщину І. Огієнка бере до уваги в праці «Роздуми про почуття меншовартості» й М. Кононенко [10]. «І. Огієнко

думав про українців і боровся за них. При цьому як силою влади, так і з позицій концептуально філософських», – зазначає П. Кононенко [11, с. 9]. Суть цієї позиції переконливо виражена в книжці з символічною назвою: «Служити Народові – то служити Богові» (Вінніпег, 1965). І. Огієнко створював кафедри і курси українознавства, організовував багатотомні українознавчі видання (працював над виданням 30-томної «Бібліотеки українознавства» й тритомного збірника «Визволення України» тощо). Та звернемо увагу на головне: «вся система життя І. Огієнка – Митрополита Іларіона, вся його творчість і душевно-інтелектуальна снага були українознавчими» [11, с. 13].

У своїй творчій спадщині І. Огієнко стверджував, що необхідним підґрунтям для розвитку нації є українська вища школа. Студентську молодь І. Огієнко називав «найкращим цвітом нації», «найміцнішим ґрунтом», на якому зростає її велич. Звертаючись до українського студентства, визначний педагог заповідав пильно дбати про вивчення рідної мови свого народу, незалежно від обраного фаху. Він вказував, що добре знання державної мови – це найперший обов'язок перед своїм народом кожного, хто хоче стати її свідомим громадянином [20, с. 31]. Основні ідеї І. Огієнка вченими ННДІУВІ втілюються в життя на основі проведення Міжнародного конкурсу з українознавства для студентів та молодих учених [1], який було розпочато у 2009 р. Метою Конкурсу є активізація наукової роботи студентів та молодих науковців у сфері українознавства як синтезуючої і цілісної системи наукових інтегративних знань, створення у вищих навчальних закладах системи широкого залучення студентів до участі у наукових програмах та різних формах науково-дослідної діяльності. «Конкурс має відкритий характер, проводиться на добровільних засадах. До участі в Конкурсі запрошуються студенти вищих навчальних закладів III–IV рівнів акредитації, магістранти, аспіранти, молоді вчені з України та зарубіжжя» [2, с. 31].

Проблематика Конкурсу щороку змінювалась, а саме: у 2009 р. – «Українознавство XXI століття: концепції, школи, напрями», у 2010 р. можна було обрати одну із трьох тем: «Українознавча урбаністика», «Індустріальна Україна в українознавчих дослідженнях», «Індустріальна vs сільськогосподарська Україна: альтернативи дилеми» [4, с. 201]. У 2011 р. учасники досліджували «Українську ідентичність у глобалізованому світі». На Конкурсі розглядалися гіпотези наукового проекту: «Що таке українське? Зобразіть

українське» [28]. Конкурс проходить щороку в грудні у два етапи: I етап – заочний (у форматі «Інтернет-конкурс», що передбачає написання та подачу науково-дослідної роботи з українознавства), II етап – очний (передбачає публічний захист науково-дослідної роботи; додатково виконуються Інтернет-олімпіади з українознавства та української мови). Після проходження цих етапів для учасників Конкурсу вченими Інституту українознавства та всесвітньої історії були організовані майстер-класи на різноманітні теми, зокрема: «Ознайомлення з електронними ресурсами ННДІУВІ», «Природничий напрям наукового українознавства», «Українознавча прес-конференція», «Використання Вікіпедії у навчальній та науковій роботі: українознавчий аспект» та «Нелінійність у мові».

Окрім цього, учасники Конкурсу також мали можливість відвідати наукові відділи Інституту, бібліотеку, редакцію журналу «Українознавство», музей Інституту. Свої враження від перебування в Інституті конкурсанти могли висловити на сторінках Книги відгуків музею. Переможці Конкурсу нагороджувались дипломами та отримували в подарунок продукцію, яку надавали спонсори. (З прізвищами переможців можна ознайомитись на сайті ННДІУВІ). Окрім цього, всі учасники II очного етапу Конкурсу отримували в подарунок книги та періодичну літературу, що є науковим доробком вчених Національного науково-дослідного інституту українознавства та всесвітньої історії.

Організатори Конкурсу всіляко сприяють тому, щоб студенти та молоді вчені, які брали участь у цьому заході, через власні науково-дослідні роботи долучалися до дослідницької діяльності у сфері українознавчої освіти і науки, мали можливість розкрити свої здібності та науковий потенціал, набували нового досвіду, розширювали коло особистого спілкування, знайомилися з науковим доробком вчених-українознавців.

Як зауважує Л. Оленич, «свято збирав Іван Огієнко те, що втримало народ від забуття, – його звичаї, фольклор, пісні, легенди, брав краще зі спадку, аби зберегти взаємність люду й мову, єдність літературного стилю, єдність культури, вивірені історичним поглядом» [7, с. 10]. Учасники Міжнародного конкурсу з українознавства також долучаються до збору цінної інформації та фактів, які б допомогли краще пізнати, дослідити й зберегти українську культуру, мову. Наведемо, для зразка, декілька уривків з науково-дослідних робіт переможців III Міжнародного конкурсу з україно-

знавства для студентів та молодих учених, який проходив 15–16 грудня 2011 р.

Так, Міхал Урбан, студент третього курсу Ягеллонського університету (м. Краків, Польща), який посів I місце в Конкурсі та III місце в Інтернет-олімпіаді з українознавства у своїй науково-дослідній роботі «*Зустріч з Україною. Як поляки зображують українське?*» розкриває деякі міфи поляків про Україну, її культуру та жителів. Основою спостережень стали думки пересічних поляків, які професійно не займаються дослідженням України, про українське, та зроблений конкурсантами аналіз робіт вчених і публіцистів, які досліджують міжнаціональні стереотипи. Таким чином заявлена проблема висвітлювалась з різних точок зору, які мають поляки оцінюючи свого східного сусіда. Важливим при дослідженні заявленої проблеми було також питання: що таке українське для поляків? І як виявилось, це поняття дуже проблематичне, «це поняття для багатьох поляків – новина, з якою ще невідомо, як слід обходитися. Звісно, для поляків зрозуміло, що Україна – східноєвропейська незалежна держава, сусід Польщі, який має свою культуру. Проблема в тому, що хоча більшість поляків визнає, що це окрема, самостійна держава, їм інколи дуже важко хоча б щось про неї сказати. Загальне явище – поляки розглядають Україну у двох контекстах: як частину колишньої польської держави або як російську (або радянську) провінцію. Тут українським читачам треба дещо пояснити. Не враховуючи істориків-спеціалістів, філологів, людей, які мають українських предків, чи просто шанувальників, які захоплюються Україною, для поляків українське – це поняття, яке ніколи не було предметом особливої уваги. Історичний наратив українців відрізняється від польського. Проте, обидва ці наративи мають щось спільне – ставлення до історії як до місії. Типовим для обох націй є також те, що в історичних питаннях вони звертають увагу особливо на історію політики та державотворення».

Аналізуючи різні факти, Міхал Урбан приходять до висновку: фальшиві уявлення про Україну «ще правлять думками великої частини польського суспільства. На щастя, більше та більше поляків визнає те, що уявлення не зможуть існувати в місці справжнього знання. Все гучнішим стає голос людей, для яких українське – це просто явище, яке вабить своєю природою».

Пранчук Тетяна, аспірантка першого року навчання Національного науково-дослідного інституту українознавства та всесвітньої історії

(м. Київ), яка посіла II місце в Конкурсі та II місце в Інтернет-олімпіаді з української мови, у своїй роботі «*Святковий одяг для сучасного українця*» розкрила проблему використання народної символіки в сучасному одязі українців.

Беручи до уваги той факт, що костюм містить в собі образ представника певного народу в очах інших, Тетяна Пранчук наголосила на тому, що перед людиною, яка створювала і створює народний одяг, постає велика відповідальність за рівень сприйняття оточенням створеного нею одягу. Розробка нових українських концертних, театральних і святкових костюмів, що змогли би зайняти свою нішу в сучасному декоративно-ужитковому мистецтві України і репрезентувати її як на приватних, внутрішньодержавних, так і на міжнародних заходах різного масштабу, будь-то концертна, театральна діяльність, презентації, виставки, модні покази чи простий «вихід у світ» окремо взятої людини – ось її головна мета. Під час захисту науково-дослідної роботи конкурсантка організувала показ власноручно створеної колекції чоловічого одягу «Стихії». Згодом ця прекрасна колекція була також продемонстрована в Київському міському будинку вчителя під час проведення урочистої науково-практичної конференції з нагоди відзначення 20-ліття діяльності ННДІУВІ. (Фото колекції розміщено на сайті ННДІУВІ).

Яценко Анна, студентка третього курсу факультету систем та засобів масової комунікації Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара, робота якої мала назву «*Соціокультурний та психологічний портрет українства в творчості Миколи Хвильового*», посіла II місце в Конкурсі. Автор у своїй роботі поставила за завдання проаналізувати описаний Миколою Хвильовим політичний та соціальний портрет нації, «виокремити специфіку екзотичного концепту людини початку ХХ століття, визначити ключові світоглядні та соціокультурні орієнтири українців у дзеркалі модернізму, виокремити специфіку геокультурних та геополітичних орієнтацій нації». Предметом дослідження були твори Миколи Хвильового: памфлети «Камо грядеш» та «Думки проти течії», новели «Кіт у чоботях», «Синій листопад», «Життя», повість «Санаторійна зона», роман «Вальдшнепи». Дослідниця зазначає, що портрет української нації початку ХХ століття у Хвильового багатоаспектний за ідейним навантаженням та глибиною проблематики. Письменник у своїх творах також «сформулював програму оновлення української

нації під знаменами концептуальної програми «азіатського ренесансу».

Глушко Микола, аспірант ННДІУВІ першого року навчання (м. Київ), який посів III місце в Конкурсі, у своїй науково-дослідній роботі «Українці в російській армії під час Першої світової війни: специфіка самоідентифікації» досліджує рівень самоідентифікації українців у російській армії, проблеми стосунків військових-українців з мирним населенням під час російської окупації Галичини і Буковини й загалом «українське питання» на міжнародному рівні в період війни. У своїй роботі переможець Конкурсу використав архівні матеріали Центрального державного історичного архіву в м. Києві, спогади військових та політичних діячів періоду Першої світової війни: Д. Дорошенка, О. Брусилова, В. Кедровського, П. Мілюкова. Дослідник встановив, що під час Першої світової війни українці становили близько третини складу російської армії, однак на початку війни їхня поведінка принципово не відрізнялась від загальноросійських тенденцій. Однак вони ідентифікували себе як етнічну групу, відмінну від росіян, принаймні, на лінгвістичному рівні. Разом з тим, автор звертає увагу на цікавий факт: «з початком лютневої революції, посиленням національно-визвольного руху мало місце бути явище українзації в армії. Українізовані частини не лише не піддавалися згубному впливу більшовицької агітації, але й зберегли власну високу боєздатність».

Петренко Ірина, студентка четвертого курсу філологічного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, яка посіла III місце у Конкурсі, у своїй дослідницькій роботі, що мала назву «Депортація лемків і бойків за матеріалами свідків. Реальні події нереального існування», підняла мало досліджене і болюче питання про депортацію бойків та лемків у 1951 р., яке здійснилось внаслідок підписаного договору СРСР та Польської Республіки про обмін ділянками державних територій з повною «зачисткою» їх територій. Автор окрім опрацювання наукової літератури, присвяченої цьому питанню, також залучила до своєї наукової роботи свідчення очевидців тих подій. Дослідниця наголошує на тому, що це була саме депортація, а не переселення чи евакуація. Автор прагнула привернути увагу до білих плям в історії українського народу, зокрема до долі українців втраченої західної частини Бойківщини задля подальшого вивчення тогочасних подій та надання відповідної оцінки і шани громадськості.

Кривенкова Руслана (вже другий рік поспіль стає переможцем Конкурсу), аспірантка Закарпатського державного університету першого року навчання (м. Ужгород), яка зайняла III місце у Конкурсі та I місце в Інтернет-олімпіаді з української мови, в своїй роботі «Українська ідентичність у сучасному глобалізованому світі» проаналізувала становлення української ідентичності у сучасному глобалізованому світі, розкрила глобалізацію культури як сучасну проблему ідентичності українців та висвітлила вплив національних мас-медіа на формування сучасної української ідентичності. Окремо автор зосередила увагу на розгляді двох видів ідентичності, які конкурують одна з одною за право представляти так звану «ідею України», а саме: «україноцентрична ідентичність» (або «ідентичність Українського П'ємонта») та «руськоцентрична ідентичність» (або «ідентичність Святої Русі»). Щоб знайти «спільний знаменник», Кривенкова Руслана запропонувала констатувати такі поняття: «є моя Україна, є твоя Україна, але нема нашої України, в цьому наша трагедія; для кожного з нас Україна рідна, але настав час відмовитися від абстрактної ідеї України, натомість треба будувати нашу реальну державу. Тільки у спілкуванні опонентів, яке завжди є як здобуттям чогось, так і відмовою від чогось іншого, постане новітня, достеменна ідентичність України, яка стане єдністю у багатоманітті».

Чимало досліджень було проведено учасниками Конкурсу. І всі вони є частинками реалізації основних ідей творчої спадщини І. Огієнка, яка була спрямована на пізнання, підтримку і розвиток українського світу. Таким чином, проведення Міжнародного конкурсу з українознавства для студентів та молодих учених сприяє не тільки українознавчому наповненню мовної освіти, орієнтованої на виховання самостійної творчої особистості, носія національної свідомості, але й гуманітаризації освіти в руслі праць І. Огієнка.

Ім'я І. Огієнка залишиться на скрижалях історії України, у вічній пам'яті народу. Ми у великому боргу перед І. Огієнком. І цей борг має бути сплачений – заради майбутніх поколінь – творців незалежної української держави, на благо якої так невтомно трудився митрополит Іларіон.

На сучасному етапі важливо, що українська громадськість у країні і світі визнає І. Огієнка як науковця, перекладача, філософа, історика, прозаїка, громадського діяча, ієрарха української церкви. Ще одним свідченням довгоочікуваного повернення І. Огієнка в Україну є заснування пре-

мії його імені. «Це друга, після Шевченківської, в Україні багатогалузева премія, яка відповідає багатосторонній діяльності вченого на ниві українського відродження та відзначає нині його гідних послідовників» [7, с. 11]. Лауреатом премії імені І. Огієнка 2004 р. став і академік, директор ННДІУВІ, П. Кононенко.

Отже все, чим займався І. Огієнко, що входило в коло його інтересів, мало українознавчу основу. Значна наукова спадщина вченого містить принципи для нашої науки концепції, заборонені раніше тоталітарним режимом, щодо проблем українознавства, з приводу яких і сьогодні тривають наукові дискусії. Життєвий і творчий шлях І. Огієнка є прикладом дієвої любові до України. Його праці й сьогодні спонукають замислитись над одвічними духовними цінностями українського народу, сприяють формуванню національного характеру українців.

Зацікавленість учасників Конкурсу українознавчими проблемами дає змогу молоді подивитися на український світ іншими очима. Проблеми, які ставив і вирішував І. Огієнко, не залишають байдужими сучасних студентів та молодих учених, яким доводиться уже в незалежній Українській державі піднімати, по суті, ті ж самі питання: давності української мови, її чистоти, любові до своєї мови, становлення її та збереження, формування та розвитку, мовного об'єднання нації, написання підручників, розвитку української термінології, видання україномовної літератури, вирішення яких допомогло б сформуванню українську свідомість і менталітет українця.

1. *Бойко С.* Науково-освітній проект «Міжнародний конкурс з українознавства для студентів та молодих учених»: підсумки за 2009–2012 рр. / С. Бойко // *Українознавство*. – 2012. – № 2 (43). – С. 192–197. 2. Бюлетень Міжнародного конкурсу з українознавства для студентів та молодих учених / МОН України; Національний науково-дослідний інститут українознавства / Упоряд. Л. Касян, О. Фесік. – К., 2010. – Вип. 1. – 32 с. 3. *Вернудіна І.* Філософсько-психологічні аспекти совісті – центрального чинника моральної самосвідомості людини (до 125-річчя з дня народження Івана Огієнка – Митрополита Іларіона) // *Українознавство*. – 2007. – № 1. – С. 81–83. 4. *Головай І.* Життєвий і творчий доробок І. Огієнка як приклад людської та національної гідності / І. Головай // *Українознавство*. – 2007. – № 3. – С. 53–55. 5. *Грабоєвський В.* Основа світогляду [про наук.-практ. конф. «Актуальні проблеми науково-педагогічної спадщини Івана Огієнка – Митрополита Іларіона», м. Київ, 24–26 січня 2002 р.] // *Українознавство*. – 2002. – Число 3. – С. 267–269. 6. *Іван Огієнко.* «Тобі, Україно, віддав я всі сили...»: Бібліогр. покажчик / Уклад.: Є. Сохацька, О. Трончук, В. Пархоменко. – Вип. 1. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет, 2008. – 76 с. 7. *Іван Огієнко.* «Я все зробив, що міг зробити...»: Бібліогр. покажчик /

Уклад.: Л. Оленич, В. Чупрова. – Т.: Підручники і посібники, 2007. – 112 с. 8. *Іларіон*, митрополит. (Проф. д-р Іван Огієнко). Етимологічно-семантичний словник української мови / Ін-т дослідів Волині. – Вінніпег: Волинь, 1979–1994. – Т. 1: А–Д / Ред. і допов. Ю. Мулик-Луцик. – 1979. – 365 с. 9. *Касян Л., Фесік О.* Підсумки Міжнародного конкурсу з українознавства для студентів та молодих учених – 2010» / Л. Касян, О. Фесік // *Українознавство*. – 2010. – № 4 (37). – С. 201–203. 10. *Кононенко М.* Роздуми про почуття меншовартості // Ювілейна книга: присвячується 120-річчю від дня народження, 30-річчю світлої пам'яті Івана Огієнка – митрополита Іларіона. – Ч. 1–2. – К., 2002. – С. 138–144. 11. *Кононенко П.* Українознавець Іван Огієнко – з когорти Атлантів // *Українознавство*. – 2007. – № 4. – С. 8–13. 12. *Копкова-Білоус О.* Українознавча концепція мовної освіти у творах І. Огієнка // *Українознавство*. – 2007. – № 2. – С. 200–203. 13. *Краснодемська І.* *Й* Українознавчі студії діаспори (XX ст.): Монографія. – К.: ННДІУ. – 368 с. 14. *Крисаченко В.* Іван Огієнко (митрополит Іларіон) // *Крисаченко В.* *Українознавство: Хрестоматія-посібник: В 2 кн.* – К., 1997. – Кн. 2. – С. 380–382. 15. *Лопушанська Г.* Іван Огієнко – лицар українського духу (до 125-річчя з дня народження) // *Українознавство*. – 2007. – № 1. – С. 48–49. 16. *Лопушанська Г.* У пошуках істини і благодаті [про наук.-практ. конф. «Актуальні проблеми науково-педагогічної спадщини Івана Огієнка – Митрополита Іларіона», м. Київ, 24–26 січня 2002 р.] // *Українознавство*. – 2002. – Число 3. – С. 246–247. 17. *Ляхоцький В.* Чи є у народу України національна культура (дискусія Івана Огієнка тривалістю 85 літ) // *Українознавство*. – 2003. – Число 4 (9). – С. 311–317. 18. *Марушкевич А.* Іван Огієнко і вітчизняна наука: епістолярні свідчення // *Українознавство*. – 2003. – Число 1 (6). – С. 43–49. 19. *Огієнко І.* (митрополит Іларіон). Історія українського друкарства / Фондація імені митрополита Іларіона (Огієнка); Упоряд., авт. передм. М. Тимошик. – К.: Наша культура і наука, 2007. – 536 с. – (Запізніле вороття. Сер. 2: Зарубіжні першодруки; Т. 6). 20. *Огієнко І.* Наука про рідномовні обов'язки. – Львів: Фенікс, 1995. – 44 с. 21. *Савойська С.* Мовно-освітні проблеми у працях І. Огієнка // *Українознавство*. – 2007. – № 3. – С. 133–136. 22. *Сазоненко Г.* Зустріч з Іваном Огієнком [про наук.-практ. конф. «Актуальні проблеми науково-педагогічної спадщини Івана Огієнка – Митрополита Іларіона», м. Київ, 24–26 січня 2002 р.] // *Українознавство*. – 2002. – № 3. – С. 244–246. 23. *Сазоненко Г.* Втілення ідеї науково-педагогічної спадщини Івана Огієнка в систему навчально-виховної роботи Українського гуманітарного лицю // Ювілейна книга: присвячується 120-річчю від дня народження, 30-річчю світлої пам'яті Івана Огієнка – митрополита Іларіона. – Ч. 1–2. – К., 2002. – С. 10–14. 24. *Сележан Й.* Ю. Мовознавство Івана Огієнка // *Збірник наукових праць Науково-дослідного інституту українознавства*. – К., 2006. – Т. VIII. – С. 267–290. 25. *Скалецький М., Тіменик З.* Рідномовна атмосфера в духовному становленні особистості (за матеріалами спадщини митрополита Іларіона (Огієнка)) // *Збірник наукових праць Науково-дослідного інституту українознавства*. – К., 2006. – Т. X. – С. 68–82. 26. *Тимошик М.* «А я в роботі краю щирій лишусь навкі з чужиною...» // *Рідна школа*. – 2012. – № 2 (162). – С. 4–11. 27. *Тимошик М.* Осягнення творчої спадщини Івана Огієнка // *Національна освіта: традиції і новаторство*. – К.; Житомир, 2002. – С. 30–33. 28. *Фесік О.* Що таке українське? (Підсумки Міжнародного конкурсу з українознавства для студентів та молодих учених – 2011) / О. Фесік // *Українознавство*. – 2011. – № 4 (41). – С. 273–275.